

De Plasmolense Schilders

Gerard Cox (2)

Gerard heeft een zeer speciale gewoonte. Hij bouwt altijd zelf zijn huis. Zijn kinderen zullen het later "hutten" noemen. Als je de foto's ziet noem je het eerder riante bungalows. Hij begint meestal eerst een houten atelier te bouwen, met daarin een kachel en een bed, het allernoodzakelijkste. Naarmate de behoefte groeit, groeit ook het huis. De huizen van Gerard Cox zijn organisch gegroeid met er omheen een schitterende tuin vol bloemen en planten die hij zelf kweekt.

Het eerste huis dat hij bouwt staat in Middelaar, toendertijd wijk B 12, nu Zevenbergen geheten. Er bestaan meerdere foto's van dit huis, van de verschillende stadia, met de steeds in aantal wisselende bewoners. Het huis is tijdens de tweede wereldoorlog totaal verwoest, maar op dezelfde plaats is, op de oude resten, weer

een huis opgetrokken. Nu is daar de Vierde Dimensie.

Jaren later, in 1988, zal een achterkleinkind van Gerard Cox, namelijk Marcus Thorn Leeson, zoon van Julia van Verschuer, kleinzoon van Maria Cox, op deze plaats een tentoonstelling houden. Een gedenkwaardig feit!

Bij de bouw van de 'hutten' hielp de oude Wim Bouhuis. Wim maakte ook de eenvoudige houten lijsten om de schilderijen van Gerard Cox. Éénmaal per jaar kwam hij langs met de rekening, die hij onder het genot van een borrel inde.

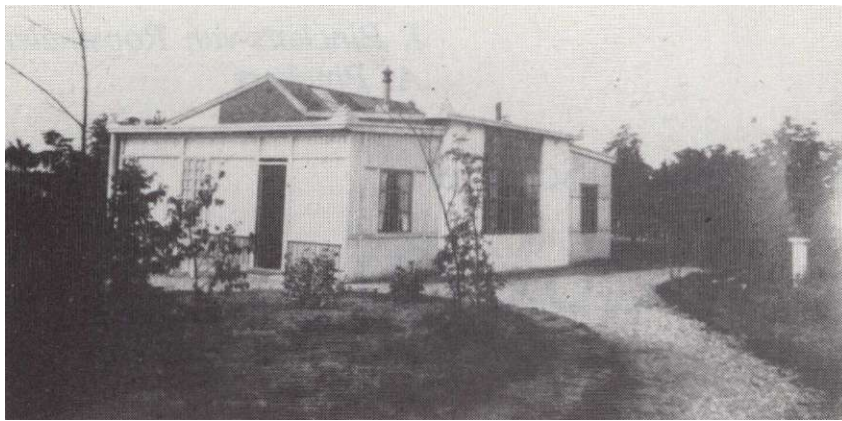
Aangezien Cox niet de enige was met wie hij 'een rekening te vereffenen had' moest hij 's avonds laat wel eens naar huis gebracht worden. Zo werd vroeger van zoiets prozaïsch als een nota aanbieden iets gezelligs gemaakt, een

jaarlijks weerkerend feest. Bouhuis hielp ook met de bouw en het inrichten van de woonwagen waarmee Cox het huiselijk lawaai en de drukte ontvluchtte, als hij zuidwaarts trok. Het paard voor de wagen was een schimmel, die hij leende van boer Kersten.

Huize Cox bestaat uit een steeds wisselend aantal personen. De kinderen gaan naar kostschool, trouwen en trekken weg. Anderen komen in de kost, bij Gerard en Marie of bij de kinderen. Eén van hen is Marie Heijmans, in 1921 onderwijzeres in Middelaar. Zij woont bij Riek die getrouwd is met Eduard Schoonheijt en al kinderen heeft. Marie Heijmans vindt het heerlijk bij Riek. Vaak gaan ze naar het huis van Gerard en Marie Cox. Ze geniet van de manier van leven bij de 'Coxen'. Er heerst een warme, gezellige sfeer.

Permanente tentoonstelling in Wijk B 85, de tuin van hotel De Plasmolen.

Huize Cox in Wijk B 12 te Middelaar, thans Zevenbergseweg (de Vierde Dimensie).

Soms gaat Gerard palingen vangen in de Maas en nodigt iedereen uit die op te komen eten. "Palingfeest" noemen ze dat. "Dan werd de paling heerlijk gebakken, en een heel klein neutje erbij; dat was altijd erg gezellig daar. Het is voor mij een heel gezellige leuke tijd geweest in Middelaar" vertelt mevrouw van Son-Heijmans. Ze herinnert zich ook nog dat ze 's avonds vaak samen van de kapelanie, waar Riek Schoonheijt-Cox woont, naar het huis van Gerard en Marie lopen. Dat huis staat midden op de hei, op de plaats waar nu de Grote Siep ligt. Daar gaan ze even 'bijkletsen'. Ze maakt ook wel feesten mee als een van de andere kunstenaars een schilderij verkocht heeft, zoals die keer dat Jacques van Mourik duizend gulden voor een werk gekregen had! Zoiets moet natuurlijk gevierd worden.

In 1922 verhuist Gerard Cox weer eens, na het vijf jaar lang op één plaats uitgehouden te hebben. Op 25 oktober vertrekt hij met vrouw en vier kinderen, Nel, Lien, Gerard en Toon, naar Nijmegen. Riek en Maria zijn getrouwd en Huub woont in 's-Hertogenbosch. Waarom Gerard verhuist is onduidelijk, want na een jaar komt hij al weer terug in de Plasmolen, op 20 december 1923, vlak voor Kerstmis. Ze wonen nu in wijk B 85, dat is in de tuin van hotel de Plasmolen. Talloos zijn de foto's die er van deze "hut" bestaan; boven op het huis domineert een groot bord, waarop TENTOONSTELLING staat.

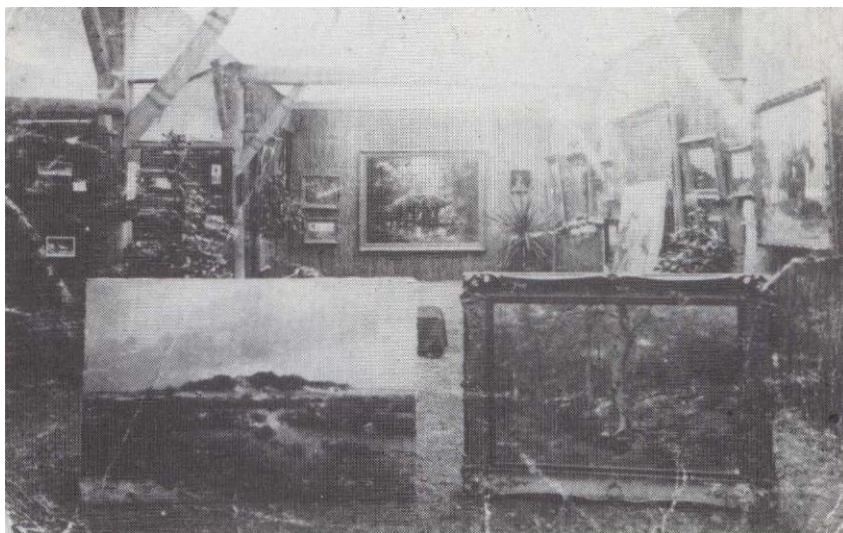
Gerard Cox poseert er vaak voor de foto's met een steeds wisselende samenstelling van de familie, inclusief de kleinkinderen. Zoon Gerard gaat als kelner in dienst van Alphons van der Grinten in hotel de Plasmolen wonen. Van der Grinten, eigenaar van Hotel de Plasmolen, had meerdere kelders en dienstbodes inwonend.

Gerard Cox maakt mooie portretjes van zijn kleinkinderen. Hij vereeuwigt onder meer Marianne, Itie en Mia, romantisch en liefelijk. Hij maakt ook olieschilderijtjes van boslandschappen. De oudste kleinkinderen, zoals Mia en Gerard Schoonheijt, Itie van Mourik, Julia van Verschuer en Marianne van Heeren, kunnen zich opa Cox nog goed herinneren. Vooral de gezelligheid en de warme sfeer in huis. Het Kerstfeest springt er uit. Op deze drie-

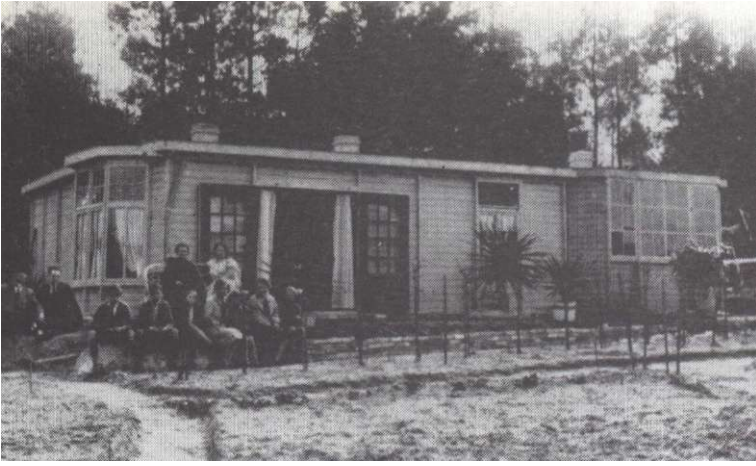
dubbele feestdag is het hele huis versierd, de dennetakken hangen aan het plafond, overal is er licht en muziek. Heerlijke etensgeuren trekken door het huis. Lien speelt prachtig piano en Nel legt alles op de foto vast. Nel ontwikkelt de foto's zelf in de kelder, waar ook kikkers zitten. Dagen van tevoren is opa Cox al aan het bakken en koken. Overal staan de puddinkjes "stief" te worden; de saucijzebroodjes bakken ze zelf. Als ze het bakken moe zijn bekoegelen opa en de jongens elkaar met het overgebleven deeg.

De kleinkinderen herinneren het zich als een groot huis met een ruime woonkamer. Hoog aan de wand hangt een hele rij kastjes, door Gerard beschilderd met koppen, landschappen en bloemen. Buiten staan bakken met honderden bloemen, een pomp en een bad waarvan het water door de zon verwarmd wordt zodat ieder die dat wil zich lekker kan baden.

Gerard Cox houdt ook van rust. Als hij een keer in de tuin staat te werken komt één van de eerste vliegtuigen van de KLM, die op Keulen vliegt, over met donderend lawaai. Hij steekt de schop in de grond, zet zijn handen in zijn zij en schreeuwt in machteloze woede naar boven: "vuile herrieschoppers". Het helpt niet, ze vliegen er nog steeds, zo mogelijk met nog meer lawaai.

Tentoonstelling in 1918 in de schuur van baron van Verschuer. De exposanten waren G. Cox, P. Job en J. van Mourik.

Huize Cox in het Nachtegaallaantje onder de molen.

Ondanks het feit dat Gerard Cox uit een katholiek gezin komt, lijkt hij eerder een communist. Toch kan hij het uitstekend vinden met de pastoor van Midde-laar. Ze drinken samen graag een goed glas wijn, bij de kolenhaard gezeten. In de loop van de avond worden de gesprekken steeds ge-waagder, totdat ze tenslotte met hun zetels heel dicht bij elkaar gaan zitten, omdat ze het onder-werp niet geschikt vinden voor damesoren.

In de kerk zit Gerard, als hij gaat,

graag vooraan. Als de pastoor tij-dens een langdradige preek naar Gerard's zin teveel onzin vertelt, begint hij luidruchtig met de kerkboeken te rammelen en te schuifelen; de pastoor houdt uit arren moede maar op.

Geleidelijk aan wordt het stil in huize Cox. Toon, de jongste zoon, gaat in 1924 naar kost-school te Rolduc. Riek vertrekt met haar gezin in 1925 naar Eindhoven. De opkomst van de Philips-fabriek oefent een grote

aantrekkingskracht uit op men-sen uit de wijde omgeving. Zoals in het begin van de eeuw velen uit Limburg naar Rotterdam gingen omdat er daar werk te krijgen was, zo gaat men nu richting Eindhoven. De mensen moeten wel, want de werkloosheid is in die tijd in Noord-Limburg groot. Riek gaat in Eindhoven pension houden ten behoeve van mensen die eerst een tijdje op kamers gaan wonen, voordat ze besluiten zich definitief te vestigen. Zo zal omstreeks de tweede wereldoor-log ook Louis de Bourbon een poos in haar huis wonen. Lien trouwt met Harrie van Heeren die ook bij Philips gaat werken.

Nel, die typiste is bij Mr. Zand-man, trouwt in 1927 met Jacobus Frits van der Vliet uit Nijmegen, stuurman op de Koninklijke Pak-ketvaart Maatschappij, die op In-dië vaart. Ze trouwt met de handschoen: Lambert, de broer van Jacobus, fungeert als surrogaat-man. Het wordt een groot huwelijksfeest, wat niet an-ders kan in zo'n grote familie.

Venlandschap met schapen van de "schaapjesschilder" G. Cox; olieverf.

G. Cox: vrouw in berkenlaan; olieverf.

Op een schitterende foto staan de bruid Nel en surrogaat-man Lambert; vooraan zien we Itie en Daan, de kinderen van Marie, die zelf achter Nel staat, opa en opoe Cox naast zich. De oude Bart Poelen bevindt zich als chauffeur uitgedost achter Opa. Boven op de trappen staat veldwachter Becker. De auto is van Van der Grinten uit de Plasmolen. Nel vertrekt na het huwelijk naar Batavia. (Zie hiertoe de foto op de omslag en voor de namen der personen de binnenzijde van de omslag.)

Naar alle waarschijnlijkheid missen Gerard en Marie de kinderen en besluiten dan om ook maar naar Eindhoven te gaan. Op 18 november worden ze daar ingeschreven. Lang houdt Gerard het er niet uit, want op 9 maart 1928 komt hij in zijn eentje al weer terug. Hij bouwt zich op het Nachtegaallaantje een atelier onder de grote molen, die in de oorlog kapotgeschoten zal worden. Gerard zet er een kachel neer, een bed en een kast en gaat rustig werken.

Het is opvallend hoe Gerard geniet van zijn groot en druk gezin, maar af en toe genoeg heeft van dit alles. Hij trekt zich dan terug, zoals eerst met de woonwagen, en nu zit hij alleen in zijn atelier. Marie komt pas op 18 november naar Plasmolen. Natuurlijk wordt de 'hut' dan weer uitgebreid, en begint weer organisch te groeien. Er komen ook bloembakken, planten, struiken en bomen. De kleinkinderen komen vanuit Eindhoven logeren. Er is geen plaats voor al die kinderen, dus die gaan slapen bij "Troeleke Kersten" in de bedstee in de mooie kamer. De rose, gele en witte puddinkjes staan weer overal "stief" te worden. Uiteindelijk vertrekken Opa en Opoe Cox op 17 november 1930 weer naar Eindhoven om bij Riek te gaan inwonen. Gerard is zeer gesteld op de kinderen van Riek. Maar ook Lien met haar gezin woont er, evenals Gerard die er zijn vrouw leert kennen, en Toon. De hele kluit zit weer zo dicht mogelijk bij elkaar.

Opnieuw begint Gerard aan de bouw van een atelier, nu in de tuin van Riek. Hoog op het dak zittend loopt hij een middenoorontsteking op, waarvoor hij geen dokter wil raadplegen. Dit wordt hem fataal. Op 22 april 1931 sterft Gerard Cox. Hij wordt begraven op het kerkhof in zijn geboorteplaats Arcen. Het kerkhof is in de oorlog totaal vernietigd, en het graf van Gerard niet meer terug te vinden.

Zijn vrouw Marie gaat in 1934 bij haar zoon Huub in Weert wonen in de Stationsstraat 24. Naderhand keert zij toch weer naar Eindhoven terug, ook zij sterft bij Riek in huis en wel op 22 november 1937. Gerard Cox en Marie Heesius zijn een zeer hecht paar geweest, het middelpunt van een grote en bijzondere familie.

Meerdere kinderen en kleinkinderen zijn kunstenaar geworden, waaronder zeer goede. Gerard Cox heeft beslist een vruchtbaar leven gehad.